

ELEKTROWNIE WIATROWE ŻYŁĄ ZŁOTA NA POLSKIEJ ZIEMI?

Michał Andruszkiewicz, kancelaria Wardyński i Wspólnicy

Energetyka wiatrowa w Polsce przeżywa boom. W czasach spowolnienia gospodarczego, coraz więcej inwestorów skłania się do ulokowania swojego kapitału w energetykę odnawialną, która postrzegana jest jako gałąź przemysłu zapewniająca stały i pewny zysk w dłuższej perspektywie. Czy jednak naprawdę opłaca się inwestować w farmy elektrowni wiatrowych? Jeżeli tak, to dlaczego w Polsce uruchomionych zostało tak mało elektrowni wiatrowych¹? Niniejszy artykuł ma za zadanie przybliżyć problematykę wsparcia OZE w Polsce w kontekście źródeł i wysokości uzyskiwanego przychodu z elektrowni wiatrowych i podkreślić pewne elementy istotne w przypadku ubiegania się przez inwestora o uzyskanie finansowania farm elektrowni wiatrowych.

Ustawowe regulacje wsparcia OZE

Produkcja energii elektrycznej w odnawialnych źródłach energii jest w Europie niewątpliwie promowana. Kraje Unii Europejskiej zobowiązane są do przyjęcia zobowiązania do uzyskania określonego udziału energii elektrycznej wytworzonej w OZE w całości wytworzonej energii elektrycznej. To właśnie bardzo przychylna odnawialnym źródłom energii polityka Unii Europejskiej wyrażona m.in. w dyrektywach nr 2001/77/EC oraz 2009/28/WE², sprawiła że w Polsce konieczne stało się przyjęcie rozwiązań prawnych, mających zapewnić opłacalność inwestowania w nowe odnawialne źródła energii i tym samym wspomóc ich rozwój. Polski system wsparcia OZE uregulowany w ustawie z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo Energetyczne³ (zwane dalej Pr.energ.) zapewniający przychód elektrowni wiatrowej opiera się na dwóch filarach. Pierwszym z nich jest leżący po stronie sprzedawcy z urzędu na danym terenie obowiązek zakupu całości zaoferowanej energii elektrycznej wytworzonej w OZE. Sprzedawcą z urzędu jest przedsiębiorstwo obrotu energią elektryczną, wyznaczone przez Prezesa URE. Natomiast drugi filar to przyjęty przez polskiego ustawodawcę tzw. system zielonych certyfikatów, który składa się z dwóch elementów. Pierwszy z nich to prawo wytwórcy energii elektrycznej w OZE do otrzymania świadectwa pochodzenia za wytworzoną energię elektryczną. Prawo to jest skorelowane z obowiązkiem przedstawienia przez wytwórców energii elektrycznej oraz przedsiębiorstwa obrotu energią dostarczającym energię elektryczną odbiorcom końcowym przyłączonym do sieci na terytorium Polski świadectw pochodzenia do umorzenia lub uiszczenia jednostkowej opłaty zastępczej. Obowiązek ten uważa się za spełniony, gdy podmiot zobowiązany przedstawi taką ilość świadectw pochodzenia do umorzenia lub uiszczenia opłatę w takiej wysokości w przeliczeniu na energię elektryczną, jaka odpowiada określonemu udziałowi wykonanej całkowitej rocznej sprzedaży energii elektrycznej w danym roku przez podmiot zobowiązany. Wysokość tego udziału uregulowana jest w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r. W roku 2009 wspomniany obowiązek wynosi nie mniej

¹ Łącznie na dzień 31 maja 2009 r. to ok. 540 MW mocy zainstalowanej - źródło: Polskie Stowarzyszenie Energetyki Wiatrowej - http://www.elektrownie-wiatrowe.org.pl/energetyka_wiatrowa.htm

² Dyrektywa 2001/77/EC Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych, która traci moc od 1.01.2012 oraz dyrektywa 2009/28/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE.

³ Ustawa z dnia 14 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne, tekst jednolity Dz. U. z 2006 r., Nr 89, poz. 625 z późn. zm.

niż 8,7% i z roku na rok będzie się zwiększać⁴. Oba opisane powyżej instrumenty wsparcia są podstawą do zawarcia dwóch umów generujących przychody dla elektrowni wiatrowej, mianowicie umowy sprzedaży energii elektrycznej (PPA) oraz umowy sprzedaży praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia (CPA).

Umowa sprzedaży energii elektrycznej (PPA)

Z punktu widzenia inwestora w energetykę wiatrową najważniejszym elementem umowy sprzedaży energii elektrycznej jest oczywiście cena, jaką uzyska on za sprzedawaną energię elektryczną. Sprzedawca z urzędu zobowiązany do zakupu całości zaoferowanej mu energii elektrycznej wytworzonej w OZE czyni to po cenie stanowiącej średnią cenę energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym w poprzednim roku kalendarzowym. Współczynnik ten ogłaszany jest corocznie przez Prezesa URE do dnia 31 marca i wynosi w tym roku 155,44 zł za MWh. To właśnie ta kwota stanowi w obecnym roku gwarantowany przychód ze sprzedaży energii elektrycznej. Pragnę jednak zaznaczyć, że nie ma obowiązku zawierania przez wytwórcę energii w OZE umowy o sprzedaż energii elektrycznej właśnie ze sprzedawcą z urzędu. Właściciel wiatraka może zawrzeć tę umowę z innym przedsiębiorstwem obrotu energią elektryczną na dowolnie wynegocjowanych przez siebie warunkach, co oznacza, że również cena energii może być inna niż ta wskazana powyżej. W praktyce jednak najczęściej dochodzi do zawarcia umowy, w której cenę energii ustala się właśnie o wskaźnik średniej ceny energii na rynku konkurencyjnym w poprzednim roku obrotowym.

Obrót prawami majątkowymi wynikającymi ze świadectw pochodzenia

Przechodząc do omówienia drugiej z umów stanowiącej źródło przychodu elektrowni wiatrowej, przedstawię poniżej pokrótce schemat procesu uzyskiwania świadectw pochodzenia a następnie obrót prawami majątkowymi z nich wynikającymi na Towarowej Giełdzie Energii. Po wytworzeniu energii elektrycznej w OZE, przedsiębiorca zwraca się za pośrednictwem operatora sieci do Prezesa URE o wydanie świadectwa pochodzenia. Przedsiębiorca z wnioskiem tym występuje w okresie 45 dni od dnia zakończenia okresu wytworzenia danej ilości energii, natomiast operator sieci ma 14 dni na przekazanie Prezesowi URE wniosku. Po wydaniu przez Prezesa URE świadectwa pochodzenia, dochodzi do jego zapisu na koncie ewidencyjnym podmiotu uprawnionego w Rejestrze Świadectw Pochodzenia, prowadzonym przez Towarową Giełdę Energii (TGE). To jest moment powstania prawa majątkowego, które następnie jest przedmiotem obrotu na TGE. Jedno prawo majątkowe odpowiada wytworzeniu 1 kWh energii w OZE. Po zapisaniu na koncie ewidencyjnym praw majątkowych, uprawniony podmiot składa zlecenie sprzedaży praw majątkowych, natomiast nabywca składa zlecenie zakupu. Transakcji może być dokonana albo czasie sesji na TGE, bądź też jako transakcja pozasesyjna, co ma miejsce w przypadku zawarcia umowy CPA. Ponieważ obrót prawami majątkowymi musi się odbywać poprzez giełdę, dlatego też należy zwrócić uwagę, że TGE pobiera opłatę od każdej ze stron transakcji w wysokości 0,50 zł na 1 MWh w przypadku transakcji pozasesyjnych oraz 0,35 zł za 1 MWh w przypadku transakcji sesyjnych. Po zapisaniu praw majątkowych na koncie ewidencyjnym nabywcy praw, nabywca ten może przedstawić świadectwo pochodzenia do umorzenia Prezesowi URE.

⁴ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej, zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii oraz obowiązku potwierdzania danych dotyczących ilości energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii – Dz.U. z 2008 r. Nr 156, poz. 969.

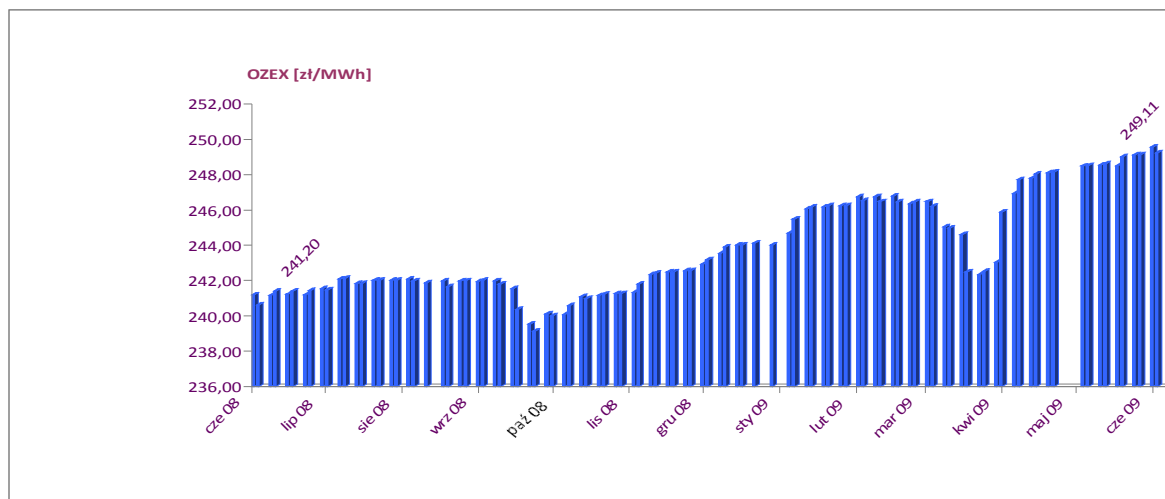
Umowa sprzedaży praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia (CPA)

Sprzedaż praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia jest transakcja przynoszącą inwestorowi w odnawialne źródło energii największą część przychodu. Na początku należy zaznaczyć, że poniżej zostanie rozpatrzony przypadek, w którym inwestor decyduje się zawrzeć długoterminową umowę o sprzedaż praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia. Na cenę praw majątkowych w takiej umowie decydujący wpływ mają dwa czynniki. Pierwszym z nich jest wysokość jednostkowej opłaty zastępczej, natomiast drugim wartość praw majątkowych na Rynku Praw Majątkowych. Jednostkowa opłata zastępcza jest ekwiwalentem obowiązku przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia i ma ona decydujący wpływ na cenę praw majątkowych. Wysokość opłaty zastępczej corocznie ustala Prezes URE na podstawie kwoty bazowej określonej w przepisach Pr. energ. W 2009 r. jednostkowa opłata zastępcza wynosi 258,89 zł za 1 MWh.

Drugim wspomnianym czynnikiem jest cena praw majątkowych na Rynku Praw Majątkowych prowadzonym przez TGE. Od niedawna na Rynku Praw Majątkowych prowadzone są 2 indeksy praw majątkowych – OZEX oraz OZEX_A. Zmiana ta wynika z faktu wejścia w życie w dniu 1 marca 2009 r. ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym⁵. W porównaniu z poprzednio obowiązującym stanem prawnym nowa ustawa o podatku akcyzowym, obowiązek uiszczenia tego podatku przerzuciła na sprzedawcę energii elektrycznej, ponieważ to właśnie sprzedaż energii elektrycznej odbiorcy końcowemu na terytorium Polski jest przedmiotem opodatkowania. Ustawa przewiduje jednak możliwość zwolnienia od podatku akcyzowego energii elektrycznej wytworzonej w OZE na podstawie dokumentu potwierdzającego umorzenie świadectwa pochodzenia energii. Tym samym świadectwo pochodzenia zyskało nową właściwość, a mianowicie po jego umorzeniu podmiot sprzedający energię elektryczną, będzie uprawniony do zwolnienia z podatku akcyzowego. Obecnie stawka akcyzy w przypadku sprzedaży energii elektrycznej wynosi 20 zł za 1 MWh sprzedanej energii. W związku z tym faktem nastąpił znaczny wzrost wartości praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia przyznawanych za energię elektryczną wytworzona po wejściu w życie ustawy o podatku akcyzowym. Dla porównania w dniu 10 czerwca 2009 r. wartość indeksu OZEX na którym notowane są prawa majątkowe za energię wytworzoną przed 1 marca 2009 r. wynosił 249,11 zł za 1 MWh, natomiast indeks OZEX_A na którym notowane są prawa majątkowe za energię wytworzoną po 1 marca 2009 r. wynosił już 262,26 za MWh. Warto jednak zauważyć, że oba indeksy notują wzrost z powodu dużego popytu na prawa majątkowe i małej podaży. Stan ten powinien się utrzymać za sprawą rozwiązań przyjętych we wspomnianym powyżej rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r., w którym to obowiązek przedstawiania świadectw pochodzenia z roku na rok wzrasta. Poniżej przedstawione zostały 2 wykresy obrazujące wzrost indeksów OZEX oraz OZEX_A.

⁵ Ustawa z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym, Dz. U. z 2009 r. Nr 3 poz. 11.

Indeks OZEX

Indeks OZEX_A

Ważne elementy umów PPA oraz CPA

Przy negocjowaniu umowy o sprzedaż energii elektrycznej oraz umowy o sprzedaż praw majątkowych powinniśmy zwrócić uwagę na kilka kwestii. Zapewnienie stałego przychodu jest szczególnie ważne z punktu widzenia późniejszego ubiegania się o uzyskanie finansowania projektu. Przede wszystkim należy zapewnić trwałość wspomnianych umów poprzez z jednej strony zapewnienie długiego okresu ich obowiązywania, a z drugiej ograniczenie możliwości ich wypowiedzenia do naprawdę wyjątkowych sytuacji. Okres obowiązywania umów nie powinien być krótszy niż średni czas eksploatacji turbiny wiatrowej, czyli co najmniej 15 lat. Warto również zamieścić klauzule obligujące strony do renegotjacji umów w przypadku zmiany systemu wparcia OZE w polskim prawie, tak aby łączące strony stosunki prawne nie ulegały w takiej sytuacji automatycznemu wygaśnięciu. Umowy powinny dopuszczać cesję praw z nich wynikających na rzecz banków finansujących. Cesja taka zgodnie z Kodeksem cywilnym nie wymaga zgody drugiej strony umowy, chyba że sama umowa co innego stanowi. Tak więc w przypadku istnienia klauzuli uzależniającej cesję praw od zgody drugiej strony umowy należy zawrzeć już w umowie zgodę nabywcy na cesję praw na rzecz banku finansującego. W praktyce banki niekiedy chcą także przejąć obowiązki wynikające z umów PPA i CPA. Na przelew obowiązków z umowy zawsze konieczna jest zgoda drugiej strony umowy, jednak także ona może być udzielona już

w samym dokumencie umowy. Banki wymagają również, aby kupujący prawa majątkowe oraz energię elektryczną informował bank o ewentualnym naruszeniu umów PPA i CPA. Celem takiego zapisu jest umożliwienie bankowi reakcję i w konsekwencji zapobieżenie wypowiedzeniu umów będących źródłem przychodu farmy wiatrowej. Zobowiązanie takie zawarte jest w samej umowie, której dotyczy lub też w specjalnej trójstronnej umowie zwanej Direct Agreement.

Ponadto jeśli chodzi o umowę sprzedaży energii elektrycznej powinna ona zawierać zobowiązanie kupującego do przyjęcia na siebie kosztów zwianych z bilansowaniem handlowym na rynku bilansującym. Koszty te mogą powstać w przypadku różnic pomiędzy zadeklarowaną produkcją energii elektrycznej a energią rzeczywiście wyprodukowaną i wpuszczoną do sieci operatora. Warto również zwrócić uwagę czy umowa obejmuje sprzedaż energii wytworzonej w okresie rozruchu elektrowni wiatrowej. W praktyce albo umieszcza się klauzulę dotyczącą tej kwestii w PPA albo też podpisuje się osobną umowę na sprzedaż energii wytworzonej w okresie rozruchu (Start-Up PPA). Dla uniknięcia wątpliwości energia wytworzona w okresie rozruchu jest energia wytworzona w OZE i tym samym istnieje obowiązek jej zakupu i wydania świadectwa pochodzenia.⁶

Z kolei umowa sprzedaży praw majątkowych wytworzonych w OZE powinna zawierać określenie terminów, w jakich dochodzi do transakcji oraz ewentualne kary umowne w razie ich niedotrzymania. Przykładowo w razie niedotrzymania terminów przez sprzedającego byłby on zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości jednostkowej opłaty zastępczej, natomiast w razie niedotrzymania terminów przez kupującego byłby on zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości wartości praw majątkowych na Rynku Praw Majątkowych z równoczesnym wyrażeniem zgody na dalszą sprzedaż praw majątkowych.

Wyliczenie przychodu elektrowni wiatrowej

Poniższa tabela przedstawia przykładowe wyliczenie możliwego do uzyskania przychodu z jednej elektrowni wiatrowej o mocy zainstalowanej 2 MW. Tabela oparta jest na rzeczywistych pomiarach wiatru dla elektrowni wiatrowej mającej być zainstalowaną w północnej Polsce. Cena pakietowa została ustalona na kwotę 400,00 zł/MWh i oznacza łączną cenę energii elektrycznej (155,44 zł/MWh) oraz praw majątkowych przy założeniu, że energia została wytworzona po dniu 1 marca 2009 r. (262,26 zł/MWh).

⁶ Zob. § 5 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej, zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii oraz obowiązku potwierdzania danych dotyczących ilości energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii – Dz.U. z 2008 r. Nr 156, poz. 969.

MIESIĄC ROKU	ILOŚĆ WYTWORZONEJ ENERGII (MWh)	UZYSKANA KWOTA (ZŁ)
STYCZEŃ	514,62	205 846,00 zł
LUTY	422,47	168 986,00 zł
MARZEC	398,81	159 524,00 zł
KWIECIEŃ	351,96	140 784,00 zł
MAJ	305,44	122 174,00 zł
CZERWIEC	270,49	108 196,00 zł
LIPIEC	305,44	122 174,00 zł
SIERPIEŃ	293,71	117 482,00 zł
WRZESIEŃ	340,68	136 270,00 zł
PAŹDZIERNIK	351,96	140 784,00 zł
LISTOPAD	467,77	187 106,00 zł
GRUDZIEŃ	489,85	195 940,00 zł
SUMA	4 513,17	1 805 266,00 zł

Trzecie źródło przychodu?

Polska jako strona protokołu z Kyoto zobowiązała się do redukcji emisji CO₂ do atmosfery. Jedną z procedur mającą wspomóc przedsięwzięcia związane z redukcją emisji CO₂ jest opisana w Art. 6 do protokołu z Kyoto procedura Joint Implementation czyli wspólnych wdrożeń. Farma elektrowni wiatrowych poprzez produkcję energii elektrycznej zmniejsza zapotrzebowanie na energię elektryczną wytworzoną w źródłach konwencjonalnych i tym samym zmniejsza emisję CO₂. Za zmniejszenie emisji CO₂ przyznawane są tzw. jednostki redukcji emisji ERU (Emission Reduction Unit), które następnie mogą być przedmiotem sprzedaży na rzecz np. funduszy węglowych, skupujących ERU w imieniu państw zobligowanych do redukcji emisji. Sprzedaż ERU może być tym samym kolejnym źródłem przychodu farmy elektrowni wiatrowych. Obecnie wdrożonych zostało w Polsce 13 projektów JI, z tego 2 to farmy elektrowni wiatrowych (m.in. Park Wiatrowy Zagórze). Procedura wdrażania Joint Implementation już niedługo powinna obowiązywać na podstawie specjalnej ustawy, a nie tak jak dotychczas na podstawie Protokołu z Kyoto. W dniu 19 czerwca 2009 r. sejm uchwalił ustawę o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji, która reguluje procedurę JI.

Podsumowanie

Przewidziany przez polskiego ustawodawcę system wsparcia OZE zapewnia rentowność tej inwestycji i zwrot zainwestowanego kapitału w okresie około 7 lat. Można założyć, że system wsparcia OZE w Polsce przez dłuższy czas nie ulegnie zmianie, ponieważ aby wypełnić nałożone na Polskę zobowiązania w kwestii udziału energii wytworzonej w OZE w całości krajowego zużycia energii (15% w 2020 r.), konieczne jest dotowanie tych inwestycji. Podsumowując więc, czy jednak można uznać elektrownie wiatrową za „żyłę złota”? Pewnie tak ale stwierdzą to tylko inwestorzy, którzy już wcześniej znaleźli inną żyłę złota i dysponują dużym kapitałem i cierpliwością, w szczególności w obliczu coraz większych trudności w uzyskaniu finansowania przedsięwzięcia ze strony banków.